



## برخورد امیرالمومنین با شایعات

در مسالهی شایعات روش امیرالمومنین علی(علیه السلام) افشاگری و حسن ظن داشتن بوده است که می تواند برای ما الگوی خوبی در قبال شایعات باشد.

در مسالهی شایعات روش امیرالمومنین علی(علیه السلام) افشاگری و حسن ظن داشتن بوده است که می تواند برای ما الگوی خوبی در قبال شایعات باشد.

یکی از پایه های اساسی دین اسلام، قرآن و سنت است. همانطوری که خداوند در قرآن می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ [نساء/۵۹] ای کسانی که ایمان آورده اید! اطاعت کنید خدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الأمر (اوصیای پیامبر) را!» و پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) نیز دو گوهر گرانبهای قرآن و اهل بیت(علیهم السلام) را در میان ما برای رفع مشکلات و رسیدن به راه راست قرار داده است.

پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) می فرماید: «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ مَا إِنِ تَمَسَّكْتُمُ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا وَ لَنْ تَزُولُوا، كِتَابَ اللَّهِ وَ عِثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي [۱] من در میان شما دو چیز گران بها به یادگار می گذارم. اگر به آن دو چنگ زنید، هرگز گمراه و منحرف نمی شوید: کتاب خدا و عترتم، [یعنی] دودمانم. این دو از هم جدا نمی شوند تا در کنار حوض [کوثر] بر من وارد شوند.»

لذا یکی از الگوهای موثر در زندگی ما، اهل بیت عصمت و طهارت می باشند که با الگو قرار دادن آنها بتوانیم از انحراف و گمراهی رهایی یابیم.

در مسالهی شایعه و خبرهایی که صحت و کذب آن مشخص نیست، یکی از بهترین الگوهای عملی برای ما، نوع برخورد اهل بیت(علیهم السلام) با این نوع موضوعات است که می تواند برای ما در حل مشکلات راهگشا باشد.

در این نوشتار به چند نمونه از نوع برخورد امیرالمومنین علی(علیه السلام) با شایعات اشاره می شود.

در نهج البلاغه امیرالمومنین علی(علیه السلام) برای شایعه سازان از تعبیری مانند اقاویل و اشرار (خطبه ۷۸) نام برده و این عمل را مورد نکوهش قرار می دهند.

برخود علی(علیه السلام) با شایعات

الف: افشاگری

یکی از راه کارهای موثر در قبال برخورد با شایعات، برملا کردن و افشای درون مایه های تزویر و گمراهی درونی شایعه است. وظیفه ی انسان مومن این است که در برخورد با برخی اخبار و شایعات که برای او آشکار و واضح است این است که به افشاگری علیه آن بپردازد. لذا نمونه ی این عمل را در سیره ی امیرالمومنین علی(علیه السلام) در برخورد با اشعث بن قیس مشاهده می کنیم.

اشعث کسی است که در مجامع روایی و تاریخی از او به کسی نام برده می شود که مشکلات درون حکومت زمان امام(علیه السلام) به این فرد بر می گردد.

«كُلُّ فَسَادٍ كَانَ فِي خِلَافَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ كُلُّ اضْطِرَابٍ حَدَّثَ فَأَصْلُهُ الْأَشْعَثُ [۲] تمام فسادها و اختلافاتی که در دوران خلافت

علی (علیه السلام) به وجود آمد، ریشه آن به اشعث باز می‌گشت.»

در خطبه‌ی ۱۹ نهج البلاغه به وضوح به شخصیت مرموز اشعث و تزویرهای او اشاره شده است.

لذا افرادی مانند اشعث، در صدد ضربه زدن به شخصیت اجتماعی و سیاسی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) بر می‌آیند. اینجا علی (علیه السلام) سستی را روا نمی‌داند و در یک افشاگری بسیار زیبا و کارآمد و دقیق پرده از چهره زشت او بر می‌دارد.

اشعث در سال ۳۸ قمری در مسجد کوفه بپا خواسته و نسبت به حضرت اشکال و شایعه‌ای را بیان می‌دارد، حضرت پس از اعتراض اشعث می‌فرماید: «ما یذریک ما علی میا لی علیک لعنة الله و لعنة اللعینین حائک ابن حائک متافق ابن کافر و الله لقد اُسِرَکَ الکفر مرّة و الاسلام اُحرى فما فداک من و احده میهنما مالک و لا حسبک و ان امرأ دلّ علی قومیه السیف و ساق إلیهم الحنف لحرى ان یمقتنه الأقرب و لا یأمنه الأبعد [۳] تو را به سود و زیان من چه کسی خبر داد؟ لعنت خدا و لعنت کنندگان بر تو باد، ای بافنده پسر بافنده، منافق کافر زاده! به خدا سوگند یک بار در زمان کفر اسیر شدی و بار دیگر در اسلام، و در هر مرتبه نه ثروت تو را سودی داد و نه تبارت به دادت رسید. مردی که عشیره خود را به دم شمشیر بسپارد، و مرگ را به سوی آنان آنان کشاند، حق اوست که نزدیکانش با او دشمنی ورزند، و بیگانگان از او ایمن نباشند.»

استاد حسین انصاریان در ترجمه‌ی خود ذیل همین خطبه در نهج البلاغه می‌فرماید: «مقصود امام این است که اشعث یک بار در کفر و بار دیگر در اسلام به اسارت رفت. و این که فرمود: [عشیره خود را به دم شمشیر سپرد]، منظورش برنامه‌ای است که اشعث در یمامه با خالد بن ولید داشته، اشعث قوم خود را فریب داد تا خالد بر آنان هجوم کرد. از آن پس قوم اشعث او را «عرف النار» نامیدند و این سخن در نزد عرب اصطلاحی است برای آدم دغلباز.» [۴]

ب: حسن ظن داشتن

از جمله اموری که افراد دست به شایعه و شایعه سازی می‌زنند، تخریب و خراب کردن وجهه‌ی شخص می‌باشد تا از این طریق بتوانند به او ضربه زده و از او چهره‌ای منفور نزد مردم بسازند. لذا از برخوردهای امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) در برخورد با شایعه دستور به حسن ظن داشتن است، نسبت به کسی که این شایعه در مورد آن فرد بیان شده است مگر در حالتی که فرد مشهور به خطا و گناه و خصلت‌های بد است.

امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) در این مورد می‌فرماید:

«ضَعُ أَمْرَ أَخِيكَ عَلَى أَحْسَنِهِ حَتَّى يَأْتِيكَ مَا يَغْلِيكَ مِنْهُ وَ لَا تَطْتِنَ بِكَلِمَةٍ حَرَجَتْ مِنْ أَخِيكَ سُوءًا وَ أَنْتَ تَجِدُ لَهَا فِي الْخَيْرِ مَحْمِلًا [۵] کار برادر دینی خود را به بهترین وجه آن مقرر دار تا آنکه دلیلی به دست تو آید که بر تو چیره شود و راه توجیه را بر تو ببندد و به هیچ سخنی که از برادرت برآید بد گمان مباش تا محمل خوبی برای آن توانی یافت.»

نتیجه:

یکی از نکات مهم با فراگیر شدن فضاهای مجازی، انتشار اخباری است که کذب یا صحت آنها مشتبّه بود و مشخص نیست، لذا یکی از بهترین عملها در برخورد با این نوع خبرها، عمل کردن بر اساس روش و سیره‌ی معصومین (علیهم السلام) که الگوی عملی برای ما محسوب می‌شوند، است و سیره‌ی علی (علیه السلام) در برخورد با شایعات افشاگری و حسن ظن داشتن است.

پی نوشت:

[۱]. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، دار الکتاب، قم، چاپ سوم، ۱۴۰۴ق، ج ۲، ص ۴۴۷.

[۲]. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار (ط) بیروت)، دار إحياء التراث العربی، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق، ج ۳۳، ص ۳۵۳.

[۳]. شریف الرضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه (للصبحی صالح)، هجرت، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ ق، ص ۶۱.

- [۴]. انصاریان، حسین، ترجمه نهج البلاغه (انصاریان)، پیام آزادی، تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۶ ش، ص ۸۰.
- [۵]. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، الکافی (ط الإسلامیه)، ۸جلد، دار الکتب الإسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق، ج ۲، ص ۳۶۲.